

This eChok volume of
Deuteronomy
Volume 2

לע"נ גבריאל בן לאה ז"ל • נלב"ע י"ד ניסן תשס"ג

is Dedicated in loving memory of
Gabriel (Cabra) Bildirici

*by his wife Nina Bildirici
and his children & grandchildren*

חייך ואורכות יומיך למתב על
 ארצא די קיים יי לאבהתך
 לאברהם ליצחק וליעקב למתן
 להון: פפפ

כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאַרְצָךָ יְמִיךָ לְשֶׁבֶת עַל-
 הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְדוּהָ לְאַבְתֶּיךָ
 לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לְתַת לָהֶם: פ פ פ

[when you] dwell on the land which the Lord swore to your forefathers — to Avraham, to Yitzchak and to Yaakov — to give to them.

(If the parshiot are read together continue to read 12 verses of Vayeilech, if they are read separately return to the beginning of Parshat Nitzavim and read 12 verses.)

הפטרת נצבים

בישעיה פרק סא

י שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בִּירוּזָה תִגַּל נִפְשִׁי בְּאַלְהֵי כִי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי-יִשַׁע מְעִיל צְדָקָה וְעִמְנִי כְּחֵן יִכְתֹּן פָּאָר
 וּכְכֹלָה תַעֲרֶה כְּלִיָּה: יא כִי בְּאֶרֶץ תּוֹצִיא צְמִיחָה וּכְנֻנָּה זְרוּעֶיהָ תִצְמִיחַ בְּן אֲדָנִי יְדוּהָ יִצְמִיחַ צְדָקָה
 וְתַהֲלֶיהָ נִגַּד כָּל הַגּוֹיִם: סב א לְמַעַן צִיּוֹן לֹא אֲחֻשָׁה וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַם לֹא אֲשַׁקוּט עַד-יֵצֵא כְּנֻנָּה צְדָקָה
 וַיִּשְׁוַעְתָּה כְּלִפְרִיד יִבְעֶר: ב וְרָאוּ גוֹיִם צְדָקָה וְכָל מַלְכִים כְּבוֹדָה וְקָרָא לָךְ שֵׁם תְּהִישׁ אֲשֶׁר פִּי יְדוּהָ יִקְבְּנוּ:
 ג וְהָיִית עֲטֹרַת תְּפָאֶרֶת בִּיַד יְדוּהָ וּצְנוּרָה (וּצְנוּרָה קרי) מְלוּכָה בְּכַף-אֱלֹהֵיהָ: ד לֹא-יֵאמֵר לָךְ עוֹד עֲזוּבָה
 וּלְאַרְצֶךָ לֹא-יֵאמֵר עוֹד שְׂמֵמָה כִּי לָךְ יִקְרָא חֲפְצֵי-בָהּ וּלְאַרְצֶךָ בְּעוֹלָה כִּי-חֲפִין יְדוּהָ בָךְ וְאַרְצֶךָ תִּבְעַל:
 ה כִּי-יִבְעַל בַּחֹר בְּתוֹלָה יִבְעֻלְךָ בְּנִיךָ וּמִשׁוֹשׁ חֵתָן עַל-פִּלְתָּה יִשִׁישׁ עֲלֶיךָ אֱלֹהֵיהָ: ו עַל-חֹמְתֶיךָ יְרוּשָׁלַם
 הַפְּקֻדְתֵי שְׂמָרִים כָּל-הַיּוֹם וְכָל-הַלַּיְלָה תִמְרִיד לֹא יִחָשׂוּ הַמּוֹכִירִים אֶת-יְדוּהָ אֶל-דָּמֵי לֶכֶם: ז וְאַל-תִּתְּנוּ
 דָּמֵי לוֹ עַד-יִכּוֹנֵן וְעַד-יָשִׁים אֶת-יְרוּשָׁלַם תַּהֲלֶה בְּאֶרֶץ: ח נִשְׁבַּע יְדוּהָ בִּימִינוֹ וּבִרְוַע עֵזוֹ אִם-אֶתֶן
 אֶת-הַדְּגָן עוֹד מֵאֵכֶל לְאִי-בֵן וְאִם-יִשְׁתֵּנוּ בְּנֵי-נֶכֶד תִּירוּשְׁךָ אֲשֶׁר יַעֲתֵב בּוֹ: ט כִּי מֵאִסְפִּינוּ יִאֲכְלֶהוּ וְהִלְלוּ
 אֶת-יְדוּהָ וּמִקְבָּצֵינוּ יִשְׁתַּחוּ בַּחֲצֹרוֹת קִדְשֵׁי: י עֲבְרוּ עֲבְרוּ בַּשְּׁעָרִים פִּנּוּ דֶרֶךְ הַעַם סְלוּ סְלוּ הַמְּסֵלָה סְקֻלוּ
 מֵאֲבֹן הַרִימוּ גַם עַל-הַעַמִּים: יא הִנֵּה יְדוּהָ הַשְּׂמִיעַ אֶל-קִצְצָה הָאֶרֶץ אִמְרוּ לְבַת-צִיּוֹן הִנֵּה יִשְׁעֶךָ בָּא הִנֵּה
 שָׁכְרוּ אֱתוֹ וּפְעַלְתּוֹ לִפְנֵינוּ: יב וְקָרָאוּ לָהֶם עַם-הַקִּדְשׁ גְּאוּלֵי יְדוּהָ וְלָךְ יִקְרָא דְרוּשָׁה עִיר לֹא נְעוּבָה:
 סגא מִיֵּזֶה א בָּא מֵאֲדוּם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבְּצֻרָה זֶה הַדּוֹר בְּלִבוֹשׁ צִעָה גְּרֵב כְּרוּ אֲנִי מְדַבֵּר בְּצְדָקָה רַב
 לְהוֹשִׁיעַ: ב מַדּוּעַ אָדָם לְלִבוֹשֶׁךָ וּבְגָדֶיךָ בְּדֶרֶךְ בְּנֵת: ג פּוֹרָה א דַּרְכֹתֵי לְבָדִי וּמַעֲמִיב אִין-אִישׁ אֱתִי
 וְאֶדְרָכֶם בְּאִפִּי וְאַרְמָסֶם בְּחֻמְתֵי וְזוֹ נִצְחָם עַל-בְּגָדֵי וְכָל-מַלְבוּשֵׁי אֲנֵאֲלֵתִי: ד כִּי יוֹם נָקַם בְּלִבִּי וּשְׁנַת
 גְּאוּלֵי בָּאָה: ה וְאִבִּיט וְאִין עוֹר וְאִשְׁתוּמָם וְאִין סוּמָךְ וְתוֹשַׁע לִי זְרַעִי וְחֻמְתִּי הִיא סִמְכָתְנִי: ו וְאִבּוֹם עַמִּים
 בְּאִפִּי וְאִשְׁכְּרָם בְּחֻמְתִּי וְאוֹרִיד לְאֶרֶץ נִצְחָם: ז חֲסְדֵי יְדוּהָ א זְכִיר תַּהֲלֵת יְדוּהָ כְּעַל כָּל אֲשֶׁר-נִמְלְנוּ
 יְדוּהָ וּרְבִי-טוֹב לְבֵית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-נִמְלָם בְּרַחֲמָיו וּכְרַב חֲסָדָיו: ח וַיֵּאמֶר אֲדָם עַמִּי הִמָּה בְּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ
 וְהָיִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ: ט בְּכָל-צָרָתָם א לֹא (לוֹ קרי) צָר וּמִלֵּאךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם בְּאַהֲבָתוֹ וּבְחַמְלָתוֹ הוּא גְּאֻלָּם
 וְיִנְשָׂלָם וְיִנְשָׂאֵם כָּל-יְמֵי עוֹלָם:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום

NITZAVIM FOR FRIDAY נצבים ליום ששי

Mishnah Nega'im, chapter 7 משנה נגעים פרק ז

א אלו בהרות טהורות, שהיו בו קדם למתן תורה, רבנו עובדיה מברטנורא
 א אלו בהרות טהורות שהיו בו קודם מתן תורה, לא היה טמא מחמת

which a person had before the giving of the Torah [even though they did not heal until after the giving of the Torah]: those in a non-Jew when he converted, those in a minor when born with them, or those that were in a crease [of the body and unseen] and were subsequently revealed. If they were on the head or the beard, on a boil, a burning or blister that is festering, and subsequently, the head or the beard became bald, and the boil, burning or blister turned into a scar, they are clean. If they

were on the head or the beard before these sprouted hair [which is like ordinary skin, and would be a source of uncleanness] and they then sprouted hair [normally a cause of cleanness, since bright spots are not a sign of uncleanness on the head or beard,] and subsequently became bald, or if they [i.e., *se'ait* spots] were on the body before the boil, burning, or blister was formed [normally, a cause of uncleanness and now there formed a boil, burning or blister, normally a cause of cleanness; since only in the reverse order would this be unclean, as stated “And on the place of the inflammation there is a white *se'ait*” (Leviticus 13:19)], and then these formed a scar or were healed [and the *se'ait* spot remained]: Rabbi Eliezer ben Yaakov rules that they are unclean, for at the beginning and at the end they were unclean; but the Sages rule that they are clean [because there was a period of cleanness between the two phases of uncleanness]. (2) If their [the clean bright spots mentioned in Mishnah 1, e.g., those which a person had before the giving of the Torah etc.] color changed [during the periods of their uncleanness], whether the change was a cause of leniency or a cause of stringency: How so “a cause of leniency?” If, for instance, a bright spot had been [e.g., before the person had converted] as white as snow and [after he converted] it became white as the lime of the Temple, as white wool, or as the skin of an egg, or if a rising [the color of white wool] has assumed a secondary coloration [that of the lime of the Temple or the skin of an egg, i.e., a dimmer color]. How so “a cause of stringency?” For instance, its color

רבנו עובדיה מברטנורא

אותו נגע לאחר מתן תורה, דכתיב (שם) אדם כי יהיה בעור בשרו, פרט לזה שכבר היה. וכל הני נמי דחשיב, מהתם נפקא דבעינן שיוולד הנגע בשעה שראוי ליטמא בו ולא קודם, כמו גר עד שלא נתגייר וקטן עד שלא נולד, וכן כולם: **בקמט ונתגלה**. שהיה מתחלה הנגע מוסתר בתוך הקמט והיה טהור מפני שהוא בבית הסתרים, ואחר כך נתגלה: **ובמורדים**. כלומר בשחין ומכוה המורדים שלא נתרפאו ולא העלו קרום כקליפת השום: **עד שלא העלו שער**. בא הנגע, דחשיבי כעור בשר, היינו תחלתן טומאה. וכשעלו שערות, הוי טהרה, שדינן בנתקים. וכשקרחו, היינו סופן טומאה. וכן שחין ומכוה וקדח דעד שלא באו בא הנגע, היינו טומאה. וכשבא השחין והמכוה והקדח, היינו טהרה. דבעינן שיקדים השחין והמכוה לשאת, דכתיב (שם) והיה במקום השחין שאת, שיקדים השחין לשאת ולא שתקדים השאת לשחין. כשחזרו ונעשו צרבת, היינו טומאה: **וחיו**. שנתרפאו יפה: **רבי אליעזר בן יעקב מטמא**. כיון דבתחילה בא הנגע בעור הבשר וחזר סופו לקדמותו, לא חיישינן להפסק שבינתיים: **וחכמים מטהרים**. הואיל והפסיק הטהרה שבינתיים. והלכה כחכמים: **ב נשתנו מראיהן**. אבהרות טהורות קאי, כגון דהוות כשגלג עד שלא נתגייר, ומשנתגייר

בנכרי ונתגייר, בקטן ונולד, בקמט ונתגלה, בראש ובקטן, בשחין ובמכוה וקדח ובמורדין. חזר הראש והקטן ונקרחו, השחין והמכוה והקדח ונעשו צרבת, טהורים. הראש והקטן עד שלא העלו שער, העלו שער ונקרחו, השחין והמכוה והקדח עד שלא נעשו צרבת, נעשו צרבת וחיו, רבי אליעזר בן יעקב מטמא, שתחלתן וסופן טמא. וחכמים מטהרים: **ב נשתנו מראיהן**, בין להקל בין להחמיר, כיצד להקל, היתה כשגלג ונעשה כסיד ההיכל, כצמר לבן וכקרום ביצה, נעשית מספחת שאת, או מספחת עזה.

was that of the skin of an egg and [e.g., after he had converted] it became that of white wool, the lime of the Temple, or snow: Rabbi Elazar ben Azariah rules that they are clean. Rabbi Elazar Chisma rules, If the change was a cause of leniency [i.e., a bright color became dimmer], the bright spot is clean, but if it was one of stringency, the spot must be inspected as if it were a new one. Rabbi Akiva says, Whether the change was a cause of leniency or of stringency, the spot must be inspected as if it were a new one. (3) A bright spot in which

there were no signs of uncleanness [neither renewed flesh nor white hair] at the beginning [when first presented to the priest for inspection], nor at the end of the first week, must be quarantined; at the end of the second week or after it had been pronounced clean, it must now be regarded as clean [this spot is never quarantined again]. If, while the priest was about to quarantine it or to pronounce it clean [he already judged it in his mind but did not pronounce yet], signs of uncleanness [white hair or renewed flesh] appeared in it, he must declare it unclean. A bright spot in which appeared signs of uncleanness [when inspected by the priest] must be declared unclean. If, while the priest was about to declare it unclean, the signs of uncleanness disappeared, either at the beginning [when first presented to the priest for inspection], or at the end of the first week, it must be quarantined further; but if they disappeared [e.g., the white hairs] at the end of the second week or after the spot had been declared clean, [i.e., signs of uncleanness that appeared after being pronounced clean disappeared before the priest had declared it as unclean] it [the bright spot] is now regarded as clean [and is never again a cause for inspection]. (4) A person who plucks out signs of uncleanness [e.g., white hair from a leprosy sign on normal skin] or who

רבנו עובדיה מברטנורא

נעשית כסיד ההיכל: **כצמר לבן וכקרום ביצה**. כלומר, תחילה היתה כצמר לבן ועכשיו נעשית כקרום ביצה: **נעשית מספחת שאת או מספחת עזה**. כלומר, שהשאת נעשית מספחת, שחזרה להיות כתולדה שלה. או שהעזה נעשית כמספחת שלה. ופרושי קמפרש לרישא דקתני היתה כשלג ונעשית כסיד ההיכל, היינו שנעשית עזה מספחת. ואותה שהיתה כצמר לבן ונעשית כקרום ביצה, היינו שנעשית שאת מספחת: **וכסיד ההיכל וכשלג**. כלומר היתה כסיד ההיכל ועכשיו נעשית כשלג: **ר' עקיבא אומר כו'**. והלכה כר' עקיבא: **ג בהרת**. מהשאת איירי בבהרות טמאות: **ואין בה כלום**. לא מחיה ולא שער לבן: **בתחלה**. כשהובא אל הכהן. וכן בסוף שבוע ראשון אם לא נולד בה כלום, יסגיר: **בסוף שבוע שני**. אם לא נולד בה כלום, פטור. וכן לאחר הפטור, אם לא נולד בה כלום, עומד בפטור זה כל ימיו ושוב אינו מסגירו: **עודהו מסגירו**. שהיה רוצה להסגירו, בין בתחלה כשהובא אל הכהן, בין בסוף שבוע ראשון, ולא הספיק להסגירו עד שנולדו סימני טומאה, כגון בתחלה בשער לבן ומחיה, ובסוף שבוע ראשון בשער לבן ומחיה ופשיון, יחליט. אבל משהסגירו, הא תנן לעיל בריש פרק ג', אין מחליטין את המוסגר: **ופוטר**. כלומר או פוטר, כגון בסוף שבוע שני. ואפילו לאחר הפטור אם נולדו סימני טומאה, יחליט: **עודהו מחליטו**. שהיה (בא) להחליט ולא הספיק עד שהלכו סימני טומאה: **בתחלה**. כשהובא אל הכהן, או בסוף שבוע ראשון: **ויסגיר**. אבל אם משהחליטו הלכו להן, כגון שהחליטו בשער לבן והלך לו שער לבן ובהרת קיימת אין מסגירו עליה, אלא פוטר וטהור: **ד התולש סימני**

כיצד להחמיר, היתה כקרום ביצה ונעשית כצמר לבן, כסיד ההיכל וכשלג, רבי אלעזר בן עזריה מטהר. רבי אלעזר חסמא אומר, להקל, טהור. ולהחמיר, תראה בתחלה. רבי עקיבא אומר, בין להקל בין להחמיר, תראה בתחלה: **ג בהרת ואין בה כלום**, בתחלה, בסוף שבוע ראשון, יסגיר. בסוף שבוע שני, לאחר הפטור, יפטור. עודהו מסגירו ופוטר ונולדו לו סימני טמאה, יחליט. ובהרת ובה סימני טמאה, יחליט. עודהו מחליטו והלכו להן סימני טמאה, בתחלה, בסוף שבוע ראשון, יסגיר. בסוף שבוע שני, לאחר הפטור, יפטור: **ד התולש סימני**

cauterizes renewed flesh transgresses a negative commandment [see Deuteronomy 24:8]. And regarding cleanness [i.e., how is he to be judged by the priest? If they were plucked out] before the person came to the priest, he is clean; [but if] after he had been declared unclean, he remains unclean. Rabbi Akiva said, I asked Rabban Gamliel and Rabbi Yehoshua when they were on the way to Gadvod, "What is the ruling if the plucking occurred while it was quarantined?" They said to me, "We did not hear [any such ruling], but we have heard that if they were plucked before the person came to the priest, he is clean, and if after he had been declared unclean, he remains unclean." I began to bring them proofs: [that] whether the person stands before the priest [when his signs of uncleanness were plucked out] or whether he was quarantined [when he plucked them], he is clean unless the priest had declared him unclean [first]. When does he [the person whose signs of uncleanness were plucked out after he had been declared unclean] become clean? Rabbi Eliezer says, After another leprosy sign has been produced in him and he has become clean after it; but the Sages say, Only after another leprosy sign has spread over his entire body, or after his bright spot has been reduced to less than the size of a split bean. (5) If a person had a bright spot and it was cut off, he becomes clean; but if he cut it off intentionally: Rabbi Eliezer says,

בנו עובדיה מברטנורא

טומאה. כגון שער לבן בעור בשר, ושער צהוב בנתקים: **והכוזה את המחיה.** דמשנכויית אינה סימן לטומאה: **עובר בלא תעשה** דהשומר בנגע הצרעת. וכל מקום שנאמר השמר, פן, ואל, אינו אלא לא תעשה: **ולטהרה.** כלומר ולענין טהרה מזה דינו: **עד שלא בא אצל כהן.** אם תלשן, טהור. ואם תלשן לאחר חלוטו, טמא: **הולכים לגדוד** גרסינן. והוא שם מקום: **בתוך הסגרו מהו.** אם תלש סימני טומאה בתוך שבוע של הסגר ראשון או של הסגר שני, מהו: **התחלתי מביא להם ראיות.** בתוספתא מיייתי דכך היתה ראיתו מפני מה עד שלא בא אצל כהן, טהור, לא מפני שלא ראה הכהן סימני טומאה שבו, התולש סימני הטומאה תוך הסגר נמי דין הוא שיהא טהור, שלא ראה הכהן סימני טומאה שבו, הלכך, אחד עומד בפני הכהן, כלומר אחד אותו העומד בפני הכהן ומיהר לתלוש סימני טומאה קודם שיאמר לו הכהן טמא אתה, ואחד אותו שתלשן תוך ימי הסגרו, בין זה ובין זה טהורין. וכן הלכה: **מאימתי היא טהרתו.** של אותו שתלש סימני טומאה לאחר חלוטו: **כשיוולד לו נגע אחר ויטהר ממנו.** דכיון דנתרפא מן השניה, אגלאי מלתא דחס רחמנא עליה ואי נמי הוות קיימא קמייתא הוא מיתסי מינה כמו מזו: **עד שתפרח בכולו.** נגע האחרון, דליכא למיחש למידי, דהא אי הוה ביה נמי קמא, השתא מיהא הוי טהור: **או עד שתתמעט בהרתו מבגריס.** דאפילו לא נתלש השער ולא נכוית המחיה, היה נטהר, מכיון דנתמעטה הבהרת מבגריס, ומיהו עד שתפרח בכולו לא קאי אלא אתולש סימני טומאה, אבל כוזה את המחיה אינו נטהר בפריחה, שאילו היתה המחיה קיימת לא היה טהור בפריחה. והלכה כחכמים: **ה ונקצצה טהורה.** דכתיב (ויקרא יג) כל ימי אשר הנגע בו יטמא, ולא ימים שהיתה בו בהרת ונקצצה: **קצצה מתכוין.** בתוספתא מוכח דהיכא דקצץ כל הבהרת וקצץ מן הבשר אשר סביבותיה עמה, כולי עלמא לא פליגי דאין לו טהרה עולמית, דקנסוהו רבנן מאחר שנתכוין לשרש אחריה. והיכא דקצצה ושייר ממנה כל שהוא, כולי עלמא לא פליגי דיש לו טהרה בפריחה, כיון דשייר ממנה לא קנסוהו כולי האי. כי פליגי,

טמאה, והכוזה את המחיה, עובר בלא תעשה. ולטהרה, עד שלא בא אצל הכהן, טהור. לאחר החלוטו, טמא. אמר רבי עקיבא, שאלתי את רבן גמליאל ואת רבי יהושע הולכין לגדוד, בתוך הסגרו מה הוא. אמרו לי, לא שמענו. אבל שמענו, עד שלא בא אצל הכהן, טהור. לאחר החלוטו, טמא. התחלתי מביא להם ראיות, אחד עומד בפני הכהן ואחד בתוך הסגרו, טהור, עד שיתמאנו הכהן. מאימתי היא טהרתו, רבי אליעזר אומר, לכשיולד לו נגע אחר ויטהר ממנו. וחכמים אומרים, עד שתפרח בכולו, או עד שתתמעט בהרתו מבגריס: ה מי שהיתה בו בהרת ונקצצה, טהורה. קצצה מתכוין, רבי אליעזר אומר,

He becomes clean only after another leprosy sign has been produced in him and he has become clean after it; but the Sages say, only after it has spread over his entire body. If it [the spreading of the leprosy sign] was on the tip of a person's foreskin, he should be circumcised [even after the eighth day; circumcision overrides the prohibition of removing a leprosy sign, for the positive commandment of circumcision overrides the negative one of removing a sign of uncleanness].

רבנו עובדיה מברטנורא

כשקצצה מצומצמת הבהרת כמו שהיא לא פחות ולא יותר: ר' אליעזר אומר לכשילד לו נגע אחר ויטהר ממנו וחכמים אומרים עד שתפרח בכלו. היתה בראש הערלה, ימול: מכגריס, דדוקא גבי תולש סימני טומאה דרישא ונשארה הבהרת, התם שייך למתני עד שתתמעט מכגריס, אבל הכא הרי נקצצה כל הבהרת: ואם היתה בראש הערלה ימול. לאו במילה בזמנה איירי, דהא מילתא דפשיטא היא, השתא שבת דאיסור סקילה דחיא, צרעת דאיסור לאו גרידא לא כל שכן, אלא אפילו מילה שלא בזמנה שאינה דוחה את השבת, דוחה את הצרעת, דאתי עשה דמילה ודחי את לא תעשה דצרעת, דהכי קיימא לן בכל התורה כולה, כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה, אם אתה יכול לקיים את שניהם, מוטב. ואם לאו, יבוא עשה וידחה את לא תעשה:

Gemara Niddah 31a

גמרא נדה דף לא.

Our Rabbis taught: During the first three months [of pregnancy] the embryo occupies the lowest chamber, during the intermediate months, it occupies the middle chamber, and during the last months, it occupies the uppermost chamber; and when its time to emerge arrives, it turns over and then emerges, and this is the cause of the woman's pains. This also concurs with what was taught: The pains of a female birth are more intense than those of a male birth. Rabbi Eliezer further observed, What is the Scriptural proof for this [that it first occupies the lowest chamber]? [The answer:]

תנו רבנן: שלשה חדשים הראשונים ולד דר במדור התחתון. אמצעיים ולד דר במדור האמצעי. אחרונים ולד דר במדור העליון. וכיון שהגיע זמנו לצאת מתהפך ויוצא וזהו חבלי אשה. והינו דתנן חבלי של נקבה מרבין משל זכר. ואמר רבי אליעזר: מאי קרא (תהלים קלט): אשר עשיתי בסתר רקמתי בתחתיות ארץ. דרתי לא נאמר אלא רקמתי. מאי שנא חבלי נקבה מרבין משל זכר? זה בא כדרך תשמישו וזה בא כדרך תשמישו. זו הופכת פניה וזה אין הופך פניו. תנו רבנן: שלש חדשים הראשונים תשמיש קשה לאשה וגם קשה לילד. אמצעיים קשה לאשה ויפה לילד. אחרונים יפה לאשה ויפה לילד. שמתוך כך

“When I was made in secret, and articulated in the lowest parts of the earth;” (Psalms 139:15) it does not say “dwelt,” but “articulated” [implying conception]. Why are the pains of a female birth greater than those of a male birth? [The answer:] The female emerges in the position she assumes during relations and the male emerges in the position he assumes during relations. The former, therefore, turns her face upwards [thereby increasing the mother's pains], while the latter need not turn his face. Our Rabbis taught: During the first three months [of pregnancy], marital relations are injurious to the woman and they are also injurious to the child. During the middle ones, they are injurious to the woman but beneficial for the child. During the last months, they are beneficial for both the woman and the child, since, on account of this, the child becomes

well-formed and of strong vitality. One taught: He who indulges in marital relations on the ninetieth day [of pregnancy] is as one who sheds blood. But from where could one know this [i.e., when the ninetieth day is]? Rather, said Abbaye, one carries on marital relations in the usual manner. and “the Lord preserves the simple [who cannot protect themselves].” (Psalms 116:6)

נמצא הולד מלבן ומזרז. תנא: המשמש משתו ליום תשעים כאלו שופך דמים מנא ידע אלא אמר אביי: משמש והולך ושומר פתאים ה'.

זוהר ויקהל דף רה עב

תשבתה דעלמא דאתי ביומא דא הינו אל ארון ותשבתה דא איהו ברנא דעשרין ותריין אתון עלאין קדישין דמתעטרן באכהן וברתיבא עלאה קדישא. אתון ועירין אנון עשרין ותריין אתון דאנון בעלמא תתאה. דאנון אל ברוד גדול דעה וכו' ולא אית בין תבה לתבה רוחא אחרא אלא את רשימא בכל תבה ותבה. ובעלמא עלאה אית רוחא וסמרין קדישין בין את לאת ודא איהו תשבתה על תשבתה דאתון עלאין דיומא שביעאה קא משבח ואמר למלכא עלאה יוצר בראשית. כד תשבתה דא סלקא לעילא שתין רתיבין עלאין דקאמרן מנדמנין ונמלי להאי תשבתה מעמא קדישא וסלקא לה לאתעטרא בה בכמה רתיבין עלאין די ממנן וכל אנון צדיקיא דבגנתא דערן בלהו מתעטרן בתשבתה דא וכל אנון רתיבין וכל אנון נשמתין דצדיקיא בלהו. סלקין בתשבתה דא עד רנא דברסיא:

Yosef Le-Chok

Ethical Teaching:

Sha'arei Teshuvah, Page 29

There is a type of person who lies when telling things that he has heard, deliberately altering some of the facts. He gets no benefit from his lies, and no harm is done to anyone else. Rather, this is his habit, because he loves falsehood more than speaking righteousness. Sometimes he may fabricate an entire story. This person's punishment is, on the one hand, lighter, because no one loses by his lies and his impulsiveness. But his punishment is very great because of his brazenness and his love of falsehood, and his sin is severe because he enjoys it without deriving any benefit from it. Shlomoh, peace be upon him, said, “One who belches lies is a false witness.” Meaning: that if you see a person who belches lies in his conversation and while relating things, be aware that this characteristic will lead him to falsely

יוסף לחוק

מוסר

שערי תשובה דף כט עד

המשקר בספור הדברים אשר שמע ומחליף מקצתם במתכון ואין לו תועלת בשקריו ולא הפסד בזולתו, אבל כל משפטו מאהבתו שקר מדבר צדק סלה. ופעמים שהוא בודה מלבד ספור הדברים כלו והאיש הזה יקל ענשו מצד אחד על כי אין הפסד לאיש בשקריו ופחזותו, אבל גדול מאד ענשו בעו פניו ואהבת השקר ויכבד עונו כי יאהבהו לבלי תועלת. ואמר שלמה עליו השלום (משלי ו) יפיח כזבים עד שקר. פרוש, אם תראה אדם אשר יפיח כזבים בשיחתו וספור דבריו תדע כי תביאהו המדה הזאת להעיד שקר באחיו

testify against his brother and to speak some deviation from the truth against him, on account of his love of falsehood. But the Sages permitted this characteristic [of twisting the truth] for the sake of fulfilling commandments and to do one a favor thereby and for the sake of peace. They said that it is permissible to praise the bride to the groom, saying that she is lovely and charming, even if this is not so. And they said that it is permissible to twist the truth for the sake of peace, as it says, “Your father commanded before his death, saying, ‘Say thus to Yosef: please forgive now the transgression of your brothers’.” (Genesis 50:16-17) There are people who alter some of what they have heard without realizing it because they do not pay careful attention at the time that they hear it. This too, is bad.

Shlomoh, peace be upon him, said, “A man who listens will speak forever.” (Proverbs 21:28) This means, that a man who pays attention when listening in order to hear thoroughly what is spoken to him, so that he can repeat it correctly, and that a deceptive tongue will not be found in his mouth, will speak forever. For people will enjoy listening to his words, and will never say to him, why do you keep on saying these things?

Practical Law:

Rambam, Laws of the Sabbath, Chapter 10

(1) If one makes a hole of even minute size in a chicken coop so that the light will enter, he is liable for building. If one puts back the door of a pit, a cellar, or a lean-to, he is liable for building. (2) If one demolishes even a minute amount, he is liable, provided that he is demolishing in order to build. But if he demolishes by way of destroying, he is exempt. If one takes down a permanent tent or takes out a fixed tent peg, this is a subcategory of demolition, and he is liable, provided that his intention is constructive. (3) If an individual strikes one blow with a hammer [i.e., the final blow of the blacksmith on the anvil, completing the newly-made object], he is liable. And whoever does something which is the completion of work — this is a subcategory of striking with the hammer, and he is liable. How? If one blows into a piece of glassware, draws a

ולענות בו סרה אחרי אהבתו השקר. וזה החלק התירוהו לקיום מצות ודרישת טובה ושלוש. ואמרו כי מתר לשבח הכלה לפני החתן ולאמר שהיא נאה וחסודה אף על פי שאינו כן. ואמרו: מתר לשנות בדברי שלום שנאמר: (בראשית ג) אביך צדה לפני מותו לאמר כה תאמרו ליוסף אנא שא נא וגומר. ויש אנשים יחליפו מקצת הדברים אשר שמעו בבלי דעת כי לא ישיתו לבם לחקר בעת שמעם גם זאת מהרעה ואמר שלמה עליו השלום (משלי כא) ואיש שומע לנצח ידבר. פרוש איש נותן לב לשמע ולהבין עד תכונת הדברים אשר ידברו באזניו למען יספר אותם על נכון ולא ימצא בפיו לשון תרמית לנצח ידבר כי יאהבו בני אדם לשמע דבריו ולא יאמרו לו לעולם למה תדבר עוד דברייך:

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת פרק י

א העושה נקב כל שהוא בלול של תרנגולים כדי שיכנס להן האורה חיב משום בונה. המחזיר דלת של בור ושל דות ושל יציע חיב משום בונה; ב הסותר כל שהוא חיב והוא שיסתר על מנת לבנות. אבל אם סתר דרך השחתה פטור. הסותר אהל קבוע או שפרק עין תקוע הרי זה תולדת סותר וחיב והוא שיתכון לתקן; ג המכה בפטיש הכאה אחת חיב. וכל העושה דבר שהוא גמר מלאכה הרי זה תולדת מכה בפטיש וחיב. כיצד המנפח

picture or even part of a picture on a vessel, sands even a minute amount, or makes a hole of even minute size, whether it is in wood or in metal, whether it is in a building or in vessels, this is a subcategory of striking with the hammer, and he is liable. But one is not liable for making any opening that is not made

for the purpose of taking things in and out.

בְּכָלִי זְכוּכִית וְהֵצֵר בְּכָלִי צוּרָה אֶפְלוּ מִקְצֵת
הַצּוּרָה וְהַמְגֵרֵד כֹּל שֶׁהוּא וְהָעוֹשֶׂה נֶקֶב כֹּל
שֶׁהוּא בֵּין בְּעֵץ בֵּין בְּמַתְכָּת בֵּין בְּבִנְיָן בֵּין
בְּכָלִים הָרִי זֶה תוֹלְדֵת מִכָּה בְּפִטְיֵשׁ וְחֵיב. וְכֹל
פֶּתַח שֶׁאֵינוֹ עָשׂוּי לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא אֵין חֵיבִין
עַל עֲשׂוֹתוֹ: